

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 14. maja 2020 - Leto XXX, št. 20

ŠOLA JE, LE NA POVSEM DRUGAČEN NAČIN

*Lübezen ti neške more dati, ...
stran 4*

*Stou - pa ške eno leto kuj - gančkoga majoša
stran 5*

*Selnica ob Dravi
stran 8*

Matura, kakšne eške nej bilau

Prejšnji ponedjek se na Vogrskom začnili maturitetni izpiti, ranč tak kak leto ali dvej prva. Ranč tak, bar ka se tiče datuma. Vse drugo je ovak bilau. Zavolo epidemije so dijake pistili v šaulo samo tak, ka so si najprva razkužili roké, so meli maske pa so eden k drugomi nej blüzi šli. Leko si mislite, kak težko je bilau tau za mlade, steri so 4 lejta vküper v šaulo ojdli, zdaj so se pa že 6 kednauv osebno nej vidli. V učilnicaj so se skurok tó nej vidli, vej je pa v eni učilnici leko sejdlo damo 10 dijakov.

Debate pa kordjenjé kauli tauga, kak naj bau letos matura, so se začnile že dosta prva. Najprva je opozicija v auči meta-la vladi (kormány), ka vlečé čas, ka se nešče odlaučiti, zatok dijaki nedo zavolé časa meli, ka bi se pripravili na izpite. Potistim so povedali svoje predloge: vižge naj baujo samo ali v pisni obliki ali samo v ustni obliki, dapa leko, ka bi najbaukše bilau, če bi ji sploy nej bilau, liki bi školnicke ponidili oceno (jegy) tak, ka bi vözračunali povprečje 4-letni ocen. Leko, ka bi se toj zadnji rešitvi veselili ništrni dijaki, dapa kak školnicke tak večina dijakov pa starišov je bilau prauti tomi.

Na konci se je nekak (ali je tau bilau ministrstvo za človeške vire ali je tau bijo krizni štab ali sam premier, zdaj je že skurok vseedno) odlaučo, ka de ta generacija mejla samo pisne maturitetne vižge, pa tau 4. majuša. Te se je pa zapletlo zavolo datuma, ka ranč te, gda so té datum razglasili, je vogrski ministrski predsednik Viktor Orbán pravo, ka de vrhunec epidemije v našom rosagi 3. majuša. Koronavirus de prej najbolje razhajo, mi mo pa poslali več kak 80 gezero mladih na avtobuse, cuge pa v gimnazije ... Dapa vlada se je nej njala pa so se izpiti napravili. (Sami dijaki so pravli, ka so letošnje teme ranč nej bile tak težke, kak so nji postršüvali pa kak so oni čakali.)

Nej ka bi mir biu, se je začnilo tau tó gučati, ka ta matura nede telko vrejdna, nede enakovrejdna z drugimi maturami, nej do pa mladi samo pisali, nede njim trbelo ustno odgovarjati. Pa te guče so ranč ništrni školnicke, profesorge začnili, kak če bi ta generacija bila kriva za tau, ka se je v časi zrejllostni izpitov znajšla srejdri epidemije koronavirusa. Dapa tau je vlada (kormány) rejšila z ukrepom, v steroga je napisala, ka so letošnji zrejllostni izpiti ranč telko vrejdni kak vsi drugi maturitetni izpiti.

Vej je pa ta generacija bila zavolo tauga nevidnoga virusa prikrajšana za dostavse. Virus njej je krajvzejo lejpe ipe vajte (ballagás), tisti ponos, ka ideš s svojimi vrstniki po varaši, naj ja vsi vidijo, ka si 18 lejt star, ka si gorzraso, ka te čaka življenje ... Tėj lejpi trenutkov so nej mogli osebno doživeti, slobaud od šaule so vzeli virtualno, prejk računalnika pa ranč tak so se nižji letniki poslovili od nji. Nej bilau navolov rauž pa püšlov, nej bilau spejvanja, nejso tekle skunzé, nej bilau objemov ...

Leko, ka mo se prav zatok spominali na tau generacijo kak na posabno generacijo? Kak na generacijo koronavirusa? Samo naj več nede takšnih generacij ...

Marijana Sukič

ŠOLA JE, LE NA POVSI

Časopis Vestnik tudi v času pandemije koronavirusa ne pozablja na rojake, ki živijo na Madžarskem. Za eno zadnjih številk tednika sem napisala članek, v katerem sem največ pozornosti namenila temu, kako v Porabju v danih razmerah poteka učenje slovenskega jezika. Valentina Novak, učiteljica-asistentka na DOŠ Jožefa Košiča Gornji Senik, je takole odgovorila na moja tri vprašanja. (Silva Eöry)

- Kako trenutno poteka učenje slovenskega jezika na DOŠ Gornji Senik? Kaj so največji izzivi učenja na daljavo?

»Učenci imajo vsak teden pet ur slovenščine in eno uro spoznavanja slovenstva. Pouk poteka po urniku, seveda v manjšem obsegu in prilagojeno razmeram. Mislim, da učence dobro poznam. Izbiram teme, ki so primerne za posamezno generacijo, zanimive, življenjske in družini prijazne. Tako pečemo, kuhamo, čistimo, opravljamo intervjuje, predstavljamo družinske člane in govorimo o pomladi, veliki noči, politiki, zdravstvu in odraščanju. Učenci gledajo slovenske risanke, filme in oddaje ter poslušajo slovensko glasbo. Končno je dovolj časa za vsebine, ki nagovarjajo posameznika in v šoli zaradi vpliva skupine niso tako neposredne.

Odločila sem se, da je vsak teden tematsko obarvan in smiselno strukturiran. Za vsak sklop pripravim videoposnetek – razlago in nato utrjevanje snovi. Vsak teden ima posamezen razred najmanj dve videokonferenci, katerih udeležba je obvezna. Učencem sem ves čas na razpolago. Tako je veliko individualnih pogovorov. V tem vidim veliko prednost. Skupine so zelo nehomogene in učenje na daljavo omogoča diferenciacijo, kar je ta hip velika priložnost za učence, ki se želijo intenzivno učiti slovenščino. S posameznimi učenci vsakodnevno komuniciram in to mi je v veliko veselje. Tako kot jaz njih spuščam v svoj dom, oni odpirajo vrata svojih domov, življenj. Spoznavam starše in stare starše. Veliko staršev se

pridružuje videokonferencam in tako spoznavajo način dela, učence dodatno spodbujajo,

odzivni, so pa tudi posamezniki, ki nimajo v zvezku nobene ga zapisa in so že na začetku povedali, da ne bodo opravljali nalog. Seveda vztrajno čakam v zasedi na boljši dan, teden, mesec. Takšne primere rešujemo, učitelji se o podobnih situacijah sproti obveščamo. Razredniki so zelo obremenjeni, slišim, da se veliko pogovarjajo

In nekaj dodatnih informacij: Giulijeva mama je imela rojstni dan, Štefika si je zlomila roko, Mate L. je več kot priden in delaven; Mate K., Mate M. in Reka ... na videokonferenci in ocenjevanju

preverjajo in usmerjajo. Za mlajše učence vsak večer pripravim pravljice. Prilagodim besedišče, vmes pa veliko kažem, se z rekviziti pripravim na »dogodek« večera ... Odziv staršev in učencev je zelo spodbuden. Vsekakor je največji izziv pripravi vse učence, da sodelujejo in opravljajo svoje obveznosti. Težave so pri učencih v višjih razredih; nekateri so ne-

s starši. Večplastno se odkriva družba, nenazadnje šolsko delo, nedelo. Pri slovenščini je najpogostejši izgovor »nisem razumel«. Ta se zdaj v kratkih in nezahtevnih nalogah skrrije in gre na sprehod samo z nedelom, ki pa ga v fazo poskoka in šprinta spravlja starševski nadzor. Zvezki so pri večini otrok pravi umetniški izdelki, kar je nekaj povsem novega. Starši med šolskim letom pra-

EM DRUGAČEN NAČIN

viloma ne prihajajo k meni na govorilne ure, vse informacije prenašajo razredniki. Zdaj smo zgovorni – seveda si vsi pomagamo s prevajalnikom, ampak komunikacija poteka in zdi se, da je to velik preskok ovire. Preseneča me, kako resno so tak način šolanja vzeli starši.«

- *Predvidevam, da se z učen-*

šola zares poteka. To so spodbudili klici učiteljev domov z usmeritvami in opozorili na obveznosti učencev. V tej fazi je prišlo do določenih stisk, napetosti in reorganizacije. Starši spoznavajo svoje otroke, otroci pa starše. Večina se uči sobivati. Zdaj smo v fazi ocenjevanja. Mislim, da smo vsi popustili in je nastal prostor

ci zaradi moje radovednosti pozorneje spremljajo madžarske medije in mi poročajo o stanju znotraj države, hkrati pa jih zanima, kako je pri nas. Pretok informacij je jezikovno osmišljen, uri učenčev kritičnost ter širi znanje in razumevanje sveta.

Veliko je kakovostnih in izjemno poučnih razgovorov s kolegi, kolegicami jezikoslovkami z drugih šol. Pomagamo si, se povezujemo ter izmenjujemo gradiva in ideje.

Vzpostavlja se tudi drugačen odnos s sodelavkami, sodelavci. Zdi se mi, da v tem času, ko ni časa, kujejo železo vrednote. Šola življenja je prevzela krmilo.

Učim se in spoznavam, koliko sebe sem puščala doma, preden sem stopila v razred. Kako se razvežejo jeziki, ko učenci stopajo v moj dom in jaz v njihove sobe, kako si postanemo bližji, ko mimogrede spoznajo mojega dedka in jaz njihove starše, kako se bahamo, kdo ima lepšega kužka in kakšen lak na nohtih bo primeren za ta dan. Vsi smo skuštrani, ob 11.00 še v spalnih oblačilih ... Včasih bi me to motilo, zdaj pa opažam, da si učenci odredjajo svoj ritem in da je ta učinkovitejši. Večina dolgo spi, prepisovanje se začne v času kosila, ustvarjalnost pa se prebudi pozno popoldne – in takrat se razveže tudi jezik. Kljub računalniškemu hladu postajajo odnosi čedalje toplejši.

Ranljiva postanem ob misli, koliko v dnevnu, poklicu, na šoli štejejo stvari, o katerih ne učimo. Otroci Porabja so izjemno srčni. Šola je majhna, zato se nikoli ne razgubimo. Tako se v teh dveh letih mojega bivanja tam ni zgodilo, da bi prišla na šolo in ostala brez objema, stiskov, dotikov – drobnih, mimobežnih. Ta čas nam ne bo vzel šole, znanja. Res si pa ne želim, da bi nam vzel objeme.«

Silva Eöry

Fotografije:

arhiv Valentine Novak

Učiteljica asistentka Valentina Novak s svojim dedijem, ki je star 94 let; za velikonočni zajtrk sta naredila videoposnetek in vse učence tudi praznično pozdravila

ci pogovarjaš tudi o epidemiji koronavirusa. Kaj pravijo na to temo, kako doživljajo vse skupaj? Ali zelo pogrešajo šolo?

»Zdi se mi, da smo vsi prešli več stopenj dožemanja situacije. Na začetku je bilo nekaj prešerne volje ob dejstvu, da smo ostali doma, da bo dovolj časa za počitek, nenazadnje za stvari, ki jih običajen šolski urnik kot za šalo izpljune. Potem se je prostor začel ožiti. Informacije, ki so začele pritekati iz medijev, so nekatere posameznike soočile s strahom; veliko učencev se je na pobudo staršev odpovedalo stiku s starimi starši. Zdi se mi, da je s to odločitvijo na obeh straneh nastala velika praznina. Večina učencev gre po šoli k babicam in dedkom. Mislim, da je ta medgeneracijska povezava v Porabju zelo pristna, močna in ljubeča. Kar nekaj učencev je povedalo, da jim je zelo hudo, ker so ves čas v sobi, nikogar ne vidijo in jim je dolgčas.

Sledila je faza spoznanja, da

za veliko ustvarjalnosti in domišljije. Vsak učenec se lahko izrazi po svoje. Individualni pristop je pri slovenščini prinesel veliko novega. Učenci lahko ocene pridobijo na več načinov, skupna je samo tema in seveda zahteva po zadovoljivem besedišču, stavkih, zgodbi. Učenci pišejo spise, izstopajo z videi, snemajo zvočne zapise, nekateri ustvarjajo risbe, opise, glasbo, prisotni so pravi gledališki vložki ... Šola je. Le na povsem drugačen način.«

- Kaj pa ti, kako hudo je tebi, ker trenutno ne moreš v Porabje?

»Ni mi hudo, je pa nenavaden občutek. Situacija je prinesla popolnoma nov zorni kot poučevanja; srečujem se z aplikacijami in vsebinami, ki jih prej nisem poznala. Zdaj šola traja ves dan in večino večerov preživim za računalnikom v komunikaciji z učenci. Preseneča me, kako malo slovenski mediji poročajo o stanju na Madžarskem. Kot da ima Slovenija samo tri sosede. Učen-

Pod Srebrnim brejgom ...

... so se krčme gor oprle! Na oba kraja Srebnoga brejga so se! Istina, eške samo venej na terasaj, depa dun se nika godi. Godi se tau, ka so lidge trno veseli. Znouva se leko tam do-bijo, na tisti mestaj, ka naš svejt naprej obračajo. Vej je pa poznano tisto; vse se v krčmej zguči.

Od koga se v tej prvi dnejav v krčmaj guči, mi je nej poznano, eške sam nej do ni ene prišo. Vejm pa tau, ka najbole bistri krčmari so šanke venej tō gor postavili. Tam, za njimi, tam se nejveč guči, klajfa, se biznis dela pa eške kaj drugoga tō. Samo tou je baja, ka v tej krčmaj tam venej, lidgé na dva mejtera raznok morajo biti. Če zdaj malo računamo, bi leko prajli, ka krčmari velke nevole majo. Če štirge škejo za šankom biti, un bar osem mejterov dugi mora biti. Tadale! Vsikši za svojim stolom, če je nej z nekom s svoje držine! Tak je zapavejdano. Zdaj pa znauva računajmo. Od enoga stola do drugoga dva mejtera mora biti. Če bar osem stolov v dva reda se po pravom dojde, kak duga pa šurka terasa mora biti? Bole, ka se tou spoj ne računa, glava začne boleti.

Glava zadnji čas vse bole enoga slovenskoga ministra boli. Najprva, tri mesece nazaj je politično farbo vōminil. Po tejn pa se vse bole vōkaže, ka je pri vsej tej instrumentaj, dezinfekcijaj za korono nej najbole čisti gé. Zaprav, leko, ka čijsto tejlō ma, depa tam zar v kmici se je nika nej najbole poštenoga godilo. Novinarge so tau vōnajšli. Té minister pa njegvi na tau nazaj gučijo, ka uni njega radi nemajo, ka ga politično na nikoj škejo dasjti pa vse takše. Novinarge pa se ne pistijo samo tak doj poglednoti. Tadale rašijo, kopajo, iškejo. Vse takše baukše delajo kak policajge pa kriminalisti. Če bi nej na teveni vsega toga vōdali, policajge bi za tau ranč nej vedli. Tak se čuje pripovedati, ka gučijo.

V športi je vseposejdi skur gnako kak na obeh krajaj Srebnoga brejga. Od vsej športov je brsanje labde najbole naprej valaun tak po pejnežaj kak po popularnosti. Nisterni brezi toga živeti ne morejo. Zatoga volo vsefele šport kanali staro brsanje labde kažejo. Kak tou pri nisterni fanatikaj vōgleda, se je nejdugo nazaj iz enoga rama v Murski Soboti leko čulo. »Sto ti je oči pa glavou delo? Kak si tou leko zliufto?! Žeeena-aa, pivo brž prinesi, ka se zmirim! Pa ka té dela? Tam naprej je sam človeka emo, njemi bi dau, nej pa ka dribla!«

Tau se je čulo, gda je možakar dvej leti staro brsanje na teveni gleda. Gda de se vcejlak nauvo brsanje leko gledalo, eške niške ne vej. Tau pa se že vej, ka tribune na stadionaj zagnauk prazne ostanejo. Vse takše, kak od tistoga možakara de se tak eške bole čulo. Zvün labde slovensko stran Srebnoga brejga najbole miga, gda do se smučarge znauva doj po brgaj leko piščavali pa se poganjali. Té nacionalni šport je skur bole prejgen gé od brsanja labde. Leko, ka snega zavolé spadne. Zavolo korona virusa je zrak bole čijsti ostano, več se tak ne segrejava.

Kak vse vküper vōspadne, Srebrni brejg zagnouk eške ne vej. Gvüšen je pa v tejm gé, ka doj po njem se tisti najboukši smučarge nedo naganjali.

Miki Roš

PREKMURJE

Stolica lübezni

Malo pred prvomajskimi svejtiki smo v Sloveniji po enom meseci leko zapustili svojo občino in po pameti, se pravi z omejitvami, stera je prinesla pandemija koronavirusa, leko pa demo se pa ta. Glij na sam svejtek so na Vaneči lidge pomagali enomi svojimi pajdaši pri deli v goricaj. Zadvečarka sta si dva mladiva pomagata sposaudila dva neregistrajana mopedu in sta se šla, brez čelad ali druge zaščitne opreme, malo vozit po bližnji poštijaj. Na žalost se je tau nej preveč dobro skončalo. Malo po tretjoj vöri sta se zaletela eden v drugoga. 20-letnik iz Gradišča je na mestu mrau, njegovoga isto telko staroga pajdaša iz Dankovec pa so ranjenoga odpelali v mariborski špital.

V tom cajti, gda najbolje trpi turizem, si vseeno probajo tüdi v naši krajaj kaj navogova vözbroditi. Preminauči keden smo pisali o tom, ka je na Otoki lübezni v Ižakovcaj böltinska občina pauleg navogova mausta, stera pela na otok, dala postavili tüdi dve lese-ni srca. Neka takšoga so napravili tüdi v Lendavi. Na razgledni točkah po Sloveniji že več let »rastejo« lesene stolice s silhueto srca na naslanjali, imenovane stolice lübezni. Prvo takšo v Prekmurji so postavili na razgledni točki v Lendavski goricaj, nej daleč vkraj od cerkve svete Trojice. Če si sedete na tau stolico, te meli tüdi lejpi pogled na najvejšo turistično znamenitost Lendave, törem Vinarium.

Silva Eöry

Maja Koudila - beterca, stera mlajše vči, kak si trbej zobe pucati

Lübezen ti neške more dati, ka jo te ti znaš dale talati

Maja Koudila je Sobočanka, stera si svoj vsakdanešnji krüj tak slüži, ka mlajše v vrtcaj in na šoulaj vči, kak si morejo zobe pucati. No, tak je bilou bar do te, ka je koronavirus vövdaro. Gda sam jo zvala, ka aj mi ne pozabi svoje kejpe poslati, mi je pravla, ka je po nauvom »v prvi bojnih linijaj, gozravnanu, z masko na obrazi, oblečenu v kaput in opremljenu z drugo zaščitno opremo«, vej pa zdaj pomaga delati v soboški dežurni zobozdravstveni ambulanti, v stero pridejo vsi tisti, stere zobgé bolijo, in tau iz celoga Pomurja. »Tau, ka ge delam, tau moreš delati s srcom, vej pa so deca takša odkrita bitja in včasi znajo, če si dobre ali lagve vole. Ge rejsan tau, ka delam, rada delam, sploj zatau, ka vidim, ka so tüdi uspehi,« pravi sogovornica in cujda, ka je v cajti, gda vsefele nezdravoga gejmo in pigemo, trno fontoško, ka pazimo na

ško, ka že deco navčimo, kak naj skrbijo za svoje zobe,« pove Maja Koudila, stera v vsakšo šaulo dé gnauk na mejsec,

»Trno fontoško je, ka si že od maloga zobe peremo«, pravi Maja Koudila

v vrtce pa dvakrat na leto, ka mlajšom pokaže, kak si trbej zobé prati: »Fontoško je, ka jim njihovi starši peldo dajo in jih vsakši den spodbujajo k tomi, ka naj si zobé perejo. Tau morejo delati z njimi bar do tretjoga razreda osnovne šaule. Sploj v vrtci jim morejo pomagati tüdi fizično, ka si deca, sploj te, gda prve stalne zobé dobijo, sterim mi pravimo šestice-kralice, dobro spucajo zobe.« In kak mlajšom raztolmačiti, ka je trno fontoško, ka si zobé perejo? Tistim najmlajšim ob pomauči pravljic, »v šaulaj pa jim te že malo več povejmo in raztolmačimo. Pouleg toga mlajšom tüdi

Maja, gda se je ške z babami špilala

svoje zobé, vej pa ovak pride karies »steri je eden takši zobni škrat, stera leko dosta lagvoga napravi, pa nej samo na zobaj, liki sploj leko vpliva na naše cejlo telou in na naše zdravdje.«

Inda sveta so si lidge zobe bole na redko prali, pouleg toga so nej poznali zobnih nitk in drugih modernih pripomočkov, liki samo zobno kefo. »Pravijo, ka je navada železna sra-kica in za tau je trno fonto-

poslali v Mursko Soboto: »Ona je prišla iz Ponikve. Pravla mi je, ka je biu na začetki za njau tau velki šok, ali tüdi ona je svoje delo rada mela. Deca, stera so jo poznali kak tovarišico Pepco, so jo meli trno radi. Tüdi nam mlajšom, trge smo gorrasli v naši držini, je dala dosta lübezni. In lübezen ti neške more dati, ka jo te ti znaš dale talati.« Vsi trge mlajši so se šaulivali. Najstarejša, sestra je Jožica, je šla po maminih stopajaj in je tüdi bila vzgojiteljica, brat Drago se je vözašulivo za aranžera, Maja pa se je napautila v Maribor, v srednjo šaulo,

Maja Koudila z možom Bojanom na enom od potovanj po svejti

gé so se šaulivale bodauče zobozdravstvene asistentke. Prpodnek so se včili, zadvečarka so meli prakso. Na žalost, kak pravi, so šaulo malo po tistom, kak jo je ona zgotovila, doj-

so deca gorzrasla, je bilou malo več časa. Po tistom, gda sam se iz ambulante preselila na zobno preventivo, sam se odlaučila, ka ob deli zgotovim ške višjo šaulo. In zdaj sam diplomerana beterca. Bilou je trno žmetno. Ali morem se povaliti, ka sam med prvimi od sošolcov diplomerala. Tau je bilou moje darilo samoj sebi za abrahama.«

Čerka, stera vči na soboški štrti šauli pedagogiko, zdaj pa se je vpisala ške na defektologijo, je nej dugo toga nazaj rodila čerko Emo, stero je prva, kak je vövdaro koronavirus, Maja trno rada pazila: »Rada sam jo pelala v vozički naokauli, ka je te njena mamica leko študerala. Ovak pa sam ji že brž pokazala, kak si trbej prati zobe. Čiglij samo ške dva zoba ma, ali že gda pride prvi zobek vö, ga trbej redno prati.« Sin Jure, stera piše magisterij iz arhitekture, je tüdi trno

vrli. »V časi študija je, tüdi v okviru programa Erasmus, stera je namenjeni študentom, dosta odo okauli po sveti, vej pa je steu vösprobati, če je indri kaj baukše,« ške pove sogovornica, stera je inda sveta, gnauk tüdi vküper z avtorico toga pisanja, rada odila na mladinske delovne akcije: »Naša deca dejo po sveti, mi pa smo odili z brigadami na akcije po cejloj Jugoslaviji. Pauleg toga sam kak srednješolka prejk mariborskoga

Rdečoga križa odila sprvajaj mlajše na mordje, na otok Punat na Krki. Sledkar smo tüdi z držino radi odili na mordje,« na konci ške cujda Maja Koudila, stera si, tak kak vsi mi, želej, ka bi se čimprva rešili té velke nevole, stero je prineso koronavirus.

(Kejp na 1. strani: Z vnükico Emo se rada družü.)

Silva Eöry

Kejpi: osebni arhiv Maje Koudila.

Stou - pa ške eno leto cuj - gančkoga majoš

V naši novinaj smo že večkrat pisali o tom, ka v Gančanaj vsakšo leto na zadnji den aprila postavijo majpan, samo ka je tau nej navadno majsko drevou, liki najbolje erično v Sloveniji, steromi v toj prekmurski vesnici pravijo majoš. Prvo paut so majsko drevau 30. aprila leta 1919 v zahvalo Mariji

Štirje »lejtniki« pred vrejom, steroga so pomagali kinčati

postavili sodaki, in tau po tistom, ka so po prvi svetovni bojni srečno prišli domau. Eno leto po tistom, ka so na veliko slavili stauletnico gančkoga majoš, je zavolo koronavirusa pa vse skor tak bilou kak na začetki, gda so okinčano drevau

Skor pri vsakšom rami so lidge okinčali kakšno drevau

postavljali na skrūma, in tau pri kapelici, pri steroy so lani ob jubileji postavili tudi spominsko tablo tistim, steri so postavili prvi majoš.

Štirje »lejtniki«, tau so tisti dekline in pojdje, steri v tom leti spunijo 18 lejt, so že od začetka februara pripravljali papernate rauže in okraske za okrasitev vreja, ali meseca marca se je vsevküper dojavilo. In tak je nej bilou toga, ka bi po vesnici cejli zadvečarka nosili smrekov vreek, steroga bi prva okrasili s papernatimi roužami, prauti večeri pa bi na starom nogometnom igrišči postavili majoš. Vseeno pa so v Gančanaj lidge nej pozabili na tradicijo. Pauleg okinčane breze pri kapelici so skor pri vsakšom rami postavili male majoš ali pa so bar okinčali kakšno drevau z raužami, napravljenimi iz krep papera.

Silva Eöry
Kejpa: Vestnik

V Slovenski vesi so samo v duši vküper bili

1826-oga leta je biu velki ogenj v Slovenski vesi, s pomočjav sv. Florjana se je ves rejšila, ka je nej cejla dolazgorejla. Za patrona vesi so si po tistim vöodebrali sv. Florjana, njemi v čest so med 1882 ino 1885 zozidali kapejlo, v stero je kip (szobor) na oltari darüvo števanovski plebanoš Štefan Ščavničar. V Slovenski vesi majo bučo (proščenje) na prvo majsko nedelo. Na te den je sveto mešo služo (brez vernikov) monoštrski župnik Imre Bodorkós.

LRH

Finančna pomoč zagovornice

Zagovornica slovenske skupnosti v madžarskem Parlamentu Erika Köleš Kiss je pred kratkim donirala 300 tisoč forintov Centru za nego starejših v Monoštru, saj so se naloge centra – zaradi omejitvenih ukrepov pri gibanju starejših občanov – znatno povečale. Več sodelavcev centra je slovenske narodnosti, kakor tudi med negovanci centra najdemo precej Slovencev in Slovenk, ki živijo v Monoštru.

Slovenska zagovornica podpira več slovenskih družin ne le v Monoštru, temveč po porabskih vaseh, ki so se zaradi koronavirusa znašle v težkem socialnem položaju. O tem, katere družine so najbolj potrebne pomoči, se posvetuje s člani slovenskih samouprav po vaseh.

FS

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Na terasaj se že leko pije

Že več kak dva mejseca je tauma, ka je vlada zavolo korona virusa skur vse baute pa vsa taša mesta, gde se je lüstvo srečivalo, zaprla, med njimi krčme tö. Tau je edne fejt zmantralo psihično, nej zavolo piti, liki zato, ka nejs mogli v krčmau, gde bi spili eden špricer pa bi leko malo pripovedjali. Gde vsakši tapovej svojo, ka je delo cejli den, ka ma v plani ali tanače prosi od drugoga. Najbola lagvo je tau po vasaj bilau, gde zvün krčme spoj nika nega pa še cirkvi so zaprejte bile. Kama leko tašoga reda deš? Nikan nej. Istina, ka delo si doma najdeš, depa tau nika ne vela, če večer vse, ka si delo, ne moreš taprajti neakoma. Tau je pri starejši tašo kak mladim facebook.

Po vasaj, če se je človek prekj nji pelo, vsigdar več lüstva je leko vido, steri so nejdaleč kraj od baute z glažom v rokej stali. Sledkar je že vsigdar več lüstva prišlo pa kak, kak nej, ranč vsigdar na isto vöro, kak če bi se zgučali. Zdaj od 4. maja so vse tiste, steri se radi »družijo«, rejšili od mantanja, nej njim trbej več stoječe piti. Zato ka so se odrple krčme, istina, ne more še k šanki stanti, depa na terasi si že leko sedeš, če si mejter pa pau daleč kraj od drugoga gosta. Zdaj so srečne tiste krčme, restavracije, stere velke terase majo, zato ka tam si več lüstva leko sede. Tau tö istina, če vekši plac škejo meti, te leko prosijo od občine »grünt« pa te še več staucov pa stolov leko dolaskladejo.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Prva raziskava, ki je izmerila prekuženost populacije celotne države

Slovenija je pripravila nacionalno raziskavo o razširjenosti koronavirusa, v katero se je vključilo 1368 od 3000 povabljenih oseb. Ljudem so odvzeli vzorce - bris nosnega dela žrela, v katerem so preverjali akutno okužbo z novim koronavirusom, in vzorec krvi za dokazovanje protiteles, s čimer so ugotavljali, ali je oseba bolezen že prebolela. V raziskavi je imelo 41 oseb protitelesa proti novemu koronavirusu, kar je 3,1 % sodelujočih. Med njimi sta bili dve aktivno okuženi osebi, in sicer ena novo odkrita in ena že s potrjeno okužbo. Raziskava je pokazala, da je v stik z novim koronavirusom prišel vsak 30. prebivalec Slovenije. Slovenska raziskava je prva na svetu, ki je izmerila prekuženost na reprezentativni populaciji celotne države z merjenjem protiteles proti novemu koronavirusu.

Življenje se je vrnilo tudi v hrame svetosti

Po malo manj kot dveh mesecih, odkar je epidemija nove koronavirusne bolezni zaprla cerkve in druge verske ustanove, so se vanje po 4. maju vnovič začeli vračati verniki, ki lahko pri obredih sodelujejo le, če upoštevajo higienske ukrepe za preprečevanje širjenja epidemije novega koronavirusa. Katoliški škofje so pripravili podrobna navodila za bogoslužja in podeljevanje zakramentov. Tako lahko pri maši sodelujejo zdravi verniki, ki v cerkev lahko vstopajo le z maskami, pri vstopu pa si morajo obvezno razkužiti roke. V sami cerkvi morajo upoštevati varnostno razdaljo metra in pol, kar pa ne velja za družine in osebe, ki živijo v skupnem gospodinjstvu. Prav tako imajo duhovniki oz. zakoniti zastopniki župnij dolžnost prezračevanja, čiščenja in razkuževanja prostorov. Pri podeljevanju zakramentov, na primer krsta, birme, poroke, lahko sodeluje največ 15 ljudi.

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD...

REDKE RASTLINE NA NAŠIH TERASAH

Sanje marsikaterega ljubitelja rastlin so imeti na terasi rastline, ki jih še nima, in zbirateljska želja nas premami, da si jih priskrbimo. Pa tudi sosed jih še nima. Čeprav se včasih

tejša barva rastline je izrazito vijoličasta, marsikje pa vidimo tudi rastline z izrazito rdečimi, oranžnimi ali rumenimi krovnimi listi.

Bougenvileja izvira iz tropske

Medinila je pacifiška krasotica, ki s svojim čudovitim socvetjem vzbudi veliko pozornost.

trebuje pa redno zalivanje in rahlo kislo, odcedno zemljo. Prezimi v slabo ogrevanih prostorih. Zanimiva so klasasta socvetja, ki so tik pod vrhom vejice v obliki metlice, od tod izvira tudi ime.

Mandevila je iz tropskih predelov in omamno diši, predvsem ob toploti in soncu. Tudi pozimi pri nas potrebuje visoke temperature, nikakor nižje od 16° C. Spomladi jo pozno prenesemo na prosto, šele v drugi polovici maja,

Čeprav listi pri bougenvileji povsem odpadejo, se spomladi rastlina kljub temu olista na novo.

Mandevila bolje uspeva na soncu. Spada v družino pasjestrupovk, v kateri so vse rastline strupene.

zdijo te želje nedosegljive, ker se niti ne zavedamo, da je večji del rastlin, tudi sobnih, doma iz tropskega podnebja. Manjka jim zračna vlaga, ki tem rastli-

in subtropske Amerike in je poimenovana po francoskemu vojskovodji. Danes jo srečamo vsepovsod. Enkrat jo vidimo kot posodovko ali da obrašča

Prihaja iz tropov. Oboževalcev ima veliko, le kupcev malo, čeprav je primerna za polsenčen prostor tako v notranjih prostorih kot na terasi. Skrbeti moramo za dovolj hranilnih snovi in dovolj vlažno zemljo.

ko mine nevarnost nižjih temperatur. Poleti potrebuje počasno prilagajanje, da je sonce ne ožge. Kljub lepoti je rastlina iz družine pasjestrupovk, v kateri so vse rastline strupene.

Medinila zahteva polsenčen prostor. Ko jo presajamo, ji pripravimo dovolj bogato humusno zemljo.

nam daje bujnost in lep sijaj. Ko sem bougenvilejo prvič videla pri znanci kot lončnico na terasi, me je s svojo nenavadno barvitostjo skoraj prepričala, da je ena izmed umetnih, bolj rečeno plastičnih rastlin. Ko sem po otipu ugotovila, da me je pogled prevaral, je bilo moje presenečenje toliko večje. Cvetovi so združeni v pakobulasto socvetje. Posamezen cvet je cevast, obdaja pa ga ovršni list, ki je videti kot barvit venčni ali čašni list. Najpogos-

celotno fasado. Spomnim se lanskega leta v Švici, ko nas je vodič načrtno peljal gledat bujno rastlino v polnem cvetenju na eni izmed hiš. Prava barvita atrakcija-bougenvileja. Moja znanca pri zgodnji spomladanski rezi uporabi odrezane veje za potaknjence. Ker pogosto odganja dolge veje, le-te prikrašamo in vzgojimo manjšo, grmasto obliko, ki nas bo razveseljevala dolgo let na domači terasi. Bolj ko bo rastlina zgoščena, lepša bo v času cvetenja.

Metličnik lahko postavimo na polno sonce. Prašniki so najbolj upadljivi. Pod povrhnjico listov so eterična olja, ki lepo dišijo.

Tudi pozimi ne sme biti nižja temperatura od 18 °C. Nekoč so imeli medinilo le bogataši, zdaj pa je dosegljiva vsakomur. Pred nekaj dnevi mi je nečakinja poslala sliko iz Anglije, če poznam rastlino, ker se je njej zdela božanska. Takoj sem ugotovila, da gre za metličnik. Izvira iz Avstralije. Pri nas uspeva na polnem soncu, po-

ALI STE VEDELI ...

da ima rožmarin fenole in eterična olja, ki rastlino ščitijo pred premočnim sončnim sevanjem in da je zagotavljal že v antični Grčiji večno mladost in lepoto. Bajne poveča tudi srčno moč in prekrvavitev in deluje antitoksično.

*Besedilo: Olga Varga
Fotografije: svetovni splet*

Aleksander Ružič

JELEN

Sedela sta tan pod lipov. Sakši na enon penjé. Nad njima so šumele fčele in se veselile dobre paše. Tüdi pajdaša sta se veselila sakši svojga šöra, zatou ka je po ton deževdji naednouk začnilo tak sunce prpejkati, ka se je bilou glij pasalo v senco potegniti.

»Djouž, začnili so grbanji. Stricov je že gnes rano šou. Če on ide, te znaš ka morejo biti. Jaz mo proti večejri tüdi šou. V Bükonjo,« se je s tistoga podnešnjoga mrtvila, da se ešče ne da niti müjan friško po lufti zaganjati, oglaso Pišta.

»A,« je zmrnjavo Djouži pa si ednok nagno. »Ti nejdeš? Ali si zaspo? Ali ti je šör manjost v noge pogno, ka nika na tou ne praviš,« je znouva začno Pišta.

»Ja!«

»Ka ja? Ideš ali nejdeš,« je zdaj bilou dosta tüdi Pištini, zatou je glavo doj povosno in se je več nej oglaso. Dugo sta tak ta medlevila, samo šöra je bilo v glaži sigdar menje.

»Djouž, iden nama ešče po enoga sakšome,« se je kak od mrtvi zdigno Pišta. »Pa ti te poven, ka se mi je lani etakšoga časa zgoudilo.«

»Si pravo, ka mi poveš, ka se ti je lani etakšoga časa zgoudilo,« se je zdaj oglaso Djouži, da sta štupline sakši s svojga šöra ta pod lipo lüčila.

»No, čüdo, ka si ednouk k sebi prišo. San znao, ka ti je nika takšoga trbelo,« je Pišta zdigno svoj glaž.

»Ne motaj! Rajši povej, ka se ti je zgoudilo,« je zdaj rado vedno zapovedo Djouži.

Pišta si je noge na dugo ta vö vtegnou pa začno:

»Glije takšoga časa je bilo kak zdaj, da san enoga dneva na biciklin skočo pa se odpelo v Bükonjo. Zato ka san Stricovoga že dopoudneva vido, ka je že v korbli neso.«

»Ka je neso?« ga je prekinou Djouži.

»Ja, grbanje vendar! No! Biciklin san ta k borej naslonou pa poglednem tanta proti gosteri, ge so sigdar lisičice rasle. Zato ka san te ščeo ešče stopiti v bükovdje, ge san sigdar lepe grbanje najšo. Ali me je naednouk samo nika nazaj potegnou.«

»Ka te je nazaj potegnou? Pa nej vendar tvoja Šarika,« se je znorčüvo Djouži.

»Somar! Vido san, ka se listje v gosteri gible. Malo me je po hrbti strousou, ali san ščeo stoupiti bliže, te pa zaglednem, ka vö z grma gleda eno velkou okou. Stano san. Gledan, gledan, te pa zaglednem, ka jelen začne vö z grma rogle tiskati. Té vrag se lekou v mené zaleti, pa me s temi špičastimi roglami lekou gar nabodne, san si

brodou. Zatou san se začno že bojati. Pa etak brodin: čemo leto, de lekou za menou leto, zato ka je on bole frišek kak jaz. Če mo stou, se lekou v mené zaleti ...«

»Ja, pa ka si te napravo?« je zdaj že fejst radoveden grato Djouži.

»Ja ka! Vido san, ka on ma rogle, jaz ji pa neman. Pa san si zmiso na biciklin. Skočou san k njemi in zgrabo za kormanj pa z roglami stoupo za stopaj bliže proti njemi. Jelen me je samo gledou, ali se je nej premeknou. On je mené gledou, jaz san gledou njega. Ali se nej geno, like se mi je začnilo tak videti, ka njegovo okou sigdar vekše gračüvle, zatou me je začnilo že tak straj gračüvati, ka san v ton z biciklinon tak v srtejo doj vdaro, ka je gumi na prednjon potači počou. Jelen je najbrž mislou, ka san ga strejlo, pa je odkürou, tak ka san ga več nindri nej vido. Jaz san pa friško vrgou biciklin na pleča, pa coto proti poštiji kak da bi mi pod petami gorelou. Doma san biciklin k steni lüčou, pa se notri v künjou zaprou.«

»Pišta, lepou si povedou. Za smej je dobro. Ka je pa v ton istine?«

»Če ne vördješ, ti je nej mus. Če neščeš,« je z doj pove snjenin nouson pravo Pišta in se gor zdignou. »Zdaj pa iden po korbeou pa v Bükonje.«

»Čakaj, Pišta! Iden s tebou,« se je zdaj zdignou tüdi Djouži, ali njemi je nej dalo mejra, tak ka je cejlo poutou do Bükonja, ali pa ešče duge čase sledi vrtalou v njon, ali je Pišta gučou istinou, ali si je pa vse samo vözmislo.

Posnela sta novo pesem

Z novo pesmijo sta razveselila člana dueta – Zsóka Kóbor, doma iz Rábagyarmata in Patrik Polgár, doma z Gornjega Senika – svoje poslušalce. Krstna predstavitev pesmi je bila na YouTube-u 29. aprila. Kot smo izvedeli od člana dueta, sta pesem posnela v Zalaegerszegu, toda pripravljala sta se vsak posebej in le v času snemanja sta bila skupaj v studiu.

Sama pesem govori o tem, da je zelo pomembno, da v teh težkih časih ostanemo doma.

LRH

(grafika: Anett Hegyes)

... DO MADŽARSKE

Parlament sprejel izjavo proti ratificiranju konvencije

Madžarski parlament prejšnji torek ni ratificiral konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in v družini, bolj znano kot Istambulska konvencija, ki so jo podpisale vse članice Evropske unije, toda 6 članic je še ni ratificiralo. Madžarska vlada je konvencijo podpisala leta 2014.

Carigrajska konvencija je mednarodni pravni instrument, ki celovito določa obveznosti pogodbenic za preprečevanje nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini.

Krščanski demokrati so prejšnji ponedeljek vložili v parlament osnutek izjave proti ratifikaciji Istambulske konvencije, saj v njej vidijo nevarnost uvajanja teorije spola v družbo in vztrajajo, da je ta teorija v nasprotju z madžarsko krščansko tradicijo.

Opozicijske poslanke so zoper sprejetje izjave protestirale s plakati, na katerih so bili napisani nekateri stavki, ki so jih izgovorili poslanci, in so bili ponižujoči za ženske. (Veseli bi bili, če bi naše hčerke imele za najvišjo stopnjo samouresničevanja to, da nam lahko rodijo vnuke, itd.)

Splošna razprava o izjavi se je končala v enem dnevu in je parlament, z vladno večino, izglasoval izjavo proti ratifikaciji.

BMW zaenkrat ne bo nadaljeval z gradnjo obrata v Debrecenu

Prejšnji teden je direktor Uprave skupine BMW izjavil, da zaenkrat ne bodo nadaljevali z gradnjo obrata v Debrecenu. »Za nas so relevantni podatki povpraševanja, zato bomo prekinili investicijo v Debrecenu. Pregledali smo vse naše projekte, od investicij do razvijanja avtomobilov,« je povedal Oliver Zipse.

BMW je lani decembra najavil, da se bo gradnja obrata začela spomladi 2020, saj po načrtih poteka priprava terena, ki ga je zagotovila občina v industrijski coni na severozahodnem delu mesta. Takrat naj bi se začelo tudi novačenje delavcev v samem mestu, le-to pa so želeli razširiti na vso županijo.

Gnauk je bilau ... (6)

Selnica ob Dravi

Leto 2005 smo pisali, gda je Zveza Slovencev na Madžarskem prvo paut vabilo dobila od KUD-a Janeza Urbasa na tekmovanje

pomagalo, je rdeča paprika bila, ka je naš predsednik vsakšo leto iz Szegeda dau prištölati. Kūjanje se je vsigdar v desetoj vōri začni-

taše, steri so že taposenili. Depa tau se je samo zvūna tak vidlo, znautra so sploy nej bili sūji. Gda je ogenj vožgati trbelo, bola so se

njevanje. Človek je tak, ka proti konca vsigdar večkrat koštava, pa kelkokrat kauštaš, vsigdar tak čütiš, kak če bi nika še falilo,

Jókai, pa moram povedati, ka se je lidam fejest vidlo, pa nej samo zato, ka je za šenki bilau. Vsi zamejci, ka smo taodli, naj-

Prva kūjarska ekipa leta 2005

Gostitelj in organizator Janez Urbas

Ekipa, stera je največkrat kūjala pa največ pokalov domau prinesla

v kūjanji divjačinskega golaža. Na tau kūjanje so pozvani bili vsi zamejski Slovenci, predsednik KUD-a pa organizator je biu Janez Urbas, mlajši. Ta prireditev

lo, daubo si dvej kili divjačinskega mesa, vse drūge začimbe si iz daumi mogo prinesti. Dočas, ka so dekle, ženske mesau pa lük gorzrezale, so moški drva pripra-

samo kadile kak bi gorele. Gda je že vse pripravleno bilau, gda je že ogenj goro pa lük smo tō ocvrli, te se je mesau vcujdalo pa se je začnilo redno kūjanje. Divjačin-

nikdar si nej zadovolen, gda svoj talejr prejkdaš žiriji. Vseeno kakšen je biu rezultat, naš kotel je vsigdar prazen grato, ka obiskovalcov je bilau, vsi so tam stali s

duže mi pa koroški Slovenci, smo meli svoj okinčani štand, gde smo sejdl, djesti vōtalali, gde smo pili pa se družili. Nej ka bi se hvalo, depa mi smo meli vsigdar

Porabski »kūjarc« med delom

Kūja se divjačinski golaž

Takratni predsednik ZSM Jože Hirnōk s »kūjarcama« Biserko Bajzek in Nikoletto Vajda Nagy

je vsigdar v Selnici ob Dravi bila, točneje na Spodnjem Slemenu, sprvoga pri Kovaču, sledkar pri stari šauli, pa cejlak do leta 2016 je trajala.

Tau je nej samo tekmovanje bilau v kūjanji, bola srečanje zamejski Slovincov, gde so različni kulturni programi bili, nastopali so folkloristi, ljudski pevci, pevski zbori, bile so razstave pa okrogle mize tō. Istina, glavna točka je zato vsigdar kūjanje bilau, gde smo mi, Porabski Slovenci, vsigdar dobre rezultate dosegli. Vejn prvo paut smo nej bili med trejmi prvimi, potistim vsigdar, pa večkrat kak nej smo prvi gratali. Tau je vejn zato bilau, ka vsigdar ista ekipa odla pa lopau pomalek smo se vōnavčili tau meštirijo. Drūgo, ka je še vejn

Ljudski pevci z Gornjega Senika na kulturnom programi

vili. Ka je nej bilau léko delo, zato ka je bilau tak tō, ka z rokav trbelo žagati, potistim pa še kalati. Tam na tistom tali najbola djelič raste, tašoga reda, gda je tekmovanje bilau, so pet, šest vōpodrli,

ske mesau se pomalek kūja, sploy pa te, če je kakšni starejši djelen. Bilau je tak, ka smo ga dvej vōre smodili, pa še itak nej bilau meko mesau. Že vsikši samo nas čako, gda so po minto prišli za oce-

talejrom v rokej. Sledkar smo že zato znali tau tō, ka vejn zato je tak velka gužva pri kotli, ka vse, ka se je tam kūjalo, nej samo v našom kotli, je za šenki bilau. Bila je edna (fejest lačna) ženska, stera je vsigdar, vsakšo leto taprišla, koštavala pa nas hvalila, ka je naš golaž najbavkši. Sledkar smo vpamet vzeli, ka se pri vsakšom kotli ranč tak stavi kak pri nas pa je hvali, ka njigvi golaž je najbavkši. Na, etak se leko nadjej tak, ka te eden filer ne košta. Sledkar, vejn peto ali šesto leto, si je organizator zmislo, ka več nemo divjačinske mesau kūjali, bola tašo djesti, ka je za tisto krajino, gde zamejci živejo, najbola značilno. Tak smo te vsikšo leto drūgo kūjali, od satarāša (lecső) do ribje čorbe, do grajove župe

najlepšoga pa mi smo bili tisti, steri smo vsigdar meli na stauli še kakšne pogače ali bejklina. Dobro je bilau v Selnico odti, nej samo zavolo kūjanja, za druženje tō, dosta spoznancov pa padašov smo dobili tam. Kak vse drūgo, na žalost tau srečanje je tō tak bilau, ka je tak pomalek dola prišlo pa vsigdar menje nas je bilau. Na slejdnje smo se že samo sikšo drūgo leto srečali pa te od leta 2016 je vse taostalo. Dobro bi bilau, če ranč nej samo v Selnici, liki vsikšo leto pri drūgi zamejcaj se znauva srečati (nej uradno), vejpa ovak tak nejmamo prilike za tau.

(Kejp na 1. strani: Komisija koštava.)

Karči Holec

Kejpi: Arhiv Porabja

SZÜCS PALINA SREČA

Gda je Szűcs Pali do veukoga tranka staroga Bizina prišo, je malo dojsu počivat na mejni kamen. Špajsne misli so ma kraužile v glavej. Ali bi nej bilau baukše nazaj se obrnauti?

Ranč če bi sto, bi več nej mogo. Cejli svejt vej za tau, ka se v Gózon pašči, ka bi Bede Erzsiko za rokau proso. Vidli so ga v svetešnjom gvanti po vesi titi, z redečim židanim šnajcekom v gombinoj lüknji, šteroga šké za ednoga drugoga vöminiti. Že od tistoga mau doma vagajo, ali de srečo emo.

Lagvo čutenje teži njegve nogé, njegvo glavau. Ka pa če zdaj tó v špoti ostane? Vej se je pa že pred trejmi lejtami tó kauli Erzsike süko, de je pa te njena bogata mati sigurno vöpravla: svojo čér ne dá ednoma falauti.

Istina je, ka se je od tistoga mau pobaukšo, trejzen pa flajsen je grato, pa če rejsan je gda pa gda volau za lumparijo daubo, kak liki bi ga vsikdar krepki cügli nazajpocuknili: njegvo srcé so bili té cügli. Depa od tistoga mau, ka je v geseni sirauta Bede Anna mrla, je Erzsika eške bole bogata gratala. Visiko se je nosila nad njegovim srmastvom ... Če bi nej slüžit odo, bi ga venak vzela, ali tak, ali tak ... Ej, donk baukše bau, če se nazajobrné!

Čemerasto zelene trave, štere so tretpetlavo šaušnjale v zajtrašnjom vötri, drauvne redeče raužce, štere so žalostno dojpötülile glavé, igarca, štera je muvila, gda go je eden oblak s svojov sencov na kmično pofarbo, vse so ma tanačivale, aj se obrné nazaj ...

Gda je posvejt sunca vö spod oblaka pokukivo, je spadno na eden drauven grm komance pri njegovij nogaj; té eden sami se je smedjau toma tanači. Sunčni žarki so radostno lejtali z ednoga maličkoga lista na drugoga, vsi so se v toploj sveklini s smejom vteguvali ino med blisketanjom zlato farbo zadobili; zgübili pa so svoje rosne kraple, štere so se prva tak lesketale.

Szűcs Pali je med njimi zagledno edno komanco s štirimi listi; doj se je nagno po njau ... vej pa prej srečo nosi ... vtrgno go je.

Rejsan májo vsi štirge listke edno vküpno steblo. Pa kak lejpi, kusti so, vsi krepki pa mesnati, eden je nej čonkavi, erdjavi, ranč ednoga žutoga nega med njimi, mali bejli fleki na nji so kak liki zvezjdini küši ...

Tau srečo je skrbno spravo v svojo možnjo med srebrne forinte, gda pa

je pá zdigno svoj pogled, je sunce že kralesko sijalo, cejla dolina potoka Bágya se je smedjala. Tam daleč, kak liki bi gózonski plejnati törem prauti njemi zlate panklike vteguvo, šteri so valovili nad mejauv med vesnicama ...

De se pa zdaj že gvüšno nazaj ne obrné s takšov srečov.

Füčko je, zmejs ka je dale stapo prauti Bodoki, gde je pred krčmauv foringaše z Gózona srečo.

»Kam pa kam, bratec Pali?« se ma je poklono Mák Gergely.

»V Gózon.«

»Videti je na

tebi. Pašči se samo, doma so gé!« je pravo ino stavo svoja kaula. »Ti, Pali, nika mi je na pamet prišlo! Lekar si že čüu, ka od vsisvecovoga dale kak hajduk slüžbo dobim. Če se tvoj žitek tó na baukše obrné, bi leko v arendo vzeu mojo malo imanje.«

»Nika istine rejsan mate, gospaud ... de bi pa za tau peneze tó nüco,« je cujdau, zmejs pa ma je pogled naglo kmičen grtüvo.

»Vej že arendo s tistoga plačas, ka zaslüžiš. Dobro te poznam. Kaušto si lagvo tó, de si pa nej nazajspadno. Raj tebi vödam, kak ednoma drugoma. Poj prej k nam v nedelo, pa napraviva kontraktuš.«

Srcé Pála se je samo tak zdüvalo od vüpanja. Donk je nej norija ta trava, štera srečo nosi! ... Zavüpo se je že bodaučnosti, ino je nej üšo, liki samo tak leto dale prauti Gózoni. Vrnau so podnék zvonili, gda je pri držini Bede na grajkine dveri nutstaupo.

Bedina mati je na dvoriški konauplo trla, lübeznivo je gorprijala poklanjanje pojba ino dojstrausila praj s svojoga förtoka, kak se tau šika pred ednim toga vrejdnim gostom.

»Pojva tanut, sinek Pali! Vrnau v pravom cajti si prišo: Erzsika obed küja.«

Istina je, flajсно se je obračala v künji, gda sta nutstaučila, pa če rejsan gi je

kijauka nej z roké spadnila, je redečo farbo gvüšno dobila.

Tau pa je tó gvüšno, ka gda je njegva mati s Palinom nut f üžo staučila, je v krivlo vzela mačko, štero je malo prva vdarila zavolo ednoga štiklina, go na mili pobaužala ino gi dala eden talejr z gesti.

»Ne boj čemer-na, mujcika ... dam ti svoj tau. Jaj, mujcika, če bi ti znala, što je prišo ... Pridi, ka malo poškrabam tvoj gaubec.«

Mačka je čedno gledala, vrnau bi se leko začnila pogučavati

ž njauv, gda je na gnauk samo brezi glasa pred njau staupo Pali.

»Ali vejš, Erzsika, zakoj sem prišo?« je tüoma pito ino se špilo s svojim krabatlinom.

»Šic, ti grda!« je skričala Erzsika ino brezi pravoga zroka zacomarila mačko, po tistom pa, kak liki bi tak čemer-na bila, se sama tó zagnala za njauv.

Vej sta go pa leko čakala! Žmetno go je bilau nazajpozvati. Skrila se je v püngradi, za orgonskimi grmi, svoj vacalejg z bejlimi piknjicami pa je sploj na svoj goreči obraz dojpotegnila, gda sta ga zazovala.

De je pa vrnau tisti vacalejg sto Szűcs Pali za méno dobiti.

Kisnej je rejsan nej bilau vekše žmečave s tejm. Erzsika je tó stejla, mati je nej branila, vej se je pa pojep pobaukšo, depa tisto anglanje z Mák Gergelyom je tó prav prišlo. Pali se je napauto nazaj s piknjastim vacalejgom v gombinoj lüknji, kak najbolje srečen mladoženec na svejti.

Njegvi obraz je biu redeči od radosti, pa lekar od dobroga vina tó, vej je pa piti tó nej falilo pri obödi. Vesele iskre so skakale v njegovij očaj ino špotlivi vrazgé so plesali pred njim: prve od radosti, té drugi pa od vina.

Gda je prišo do krčmé v Bodoki, so drauvni vrazgé naprej nut na dveri

odleteli.

»Ej, zakoj bi pa ge tó nej nutstaupo?« si je brodo Szűcs Pali. »Vej je pa samo eden takši dén med vsejmi dnevi.«

Nut je staupo, piu je. Od prvoga pinta je bole srečen grato, od drugoga nauri, od slejdnjoga zbesnjeni.

»Mojo nauto igray, stari Gilagó Marci!« Pri okni je na pamet vzeu eden vöpo-farban, foliški obraz, šteri ma je vrnau prav prišo:

»Poj nut, Réki Maris, stara moja lübrica! Eške od slejdnjin se poveseliva! Dam ti té piknjasti vacalejg.«

Gózonski foringaške so se pá nimo pelali, liki zdaj že prauti domi, napakivani s kulnom.

»Ej, Pali, Pali,« ma je naglas v auči meto Mák Gergely. »Vej si pa lepau ti v Gózon odišo.«

»Ka de meni Gózon! Vino mi eške dajte! Kak je že moja nauta? Vö sem go plačo, tü je lon ...«

Naprej je vzeu svojo možnjo ino vöstrauso vse, ka je bilau v njej. Forinti so leteli, kak liki bi potačke šatanski kaul bili. Gilagó je je vküppaubro. Komanca je tó vöspadnila. Réki Maris go je z nogauv poklačila ...

Gospaud Mák Gergely je vujo z glavauv ino ščukno konje z bičom:

»No, Szűcs Pali, vej pa leko ti že k meni kontraktuše podpisüvat odiš ...«

Zordjanski mrzli vöter je na sivo zgrizo njegovij zmantrani obraz ino zgraužo njegovje gostanjove vlasé, gda je doma na dvoriški z omanosti k sebi prišo. Nej je znau, što ga je domau sprevedo. V njegovij glavej je frnelo, eške itak se je svejt kaulivrat süko ž njim: komaj se je nut f üžo prizvajo.

Baukše bi bilau, če bi se nej mogo. Te je že na posteli ležo tisti redeči zdavanjski šnajcek, šteroga je včera podnék pri Erzsiki njau.

Misli so se ma sčistile. Kak je leko tisto tü? Nazaj so ga poslali? Nej mogauče, nej mogauče ... vej bi pa te tisti piknjasti vacalejg tó tü biu, šteroga je od nje daubo. Ka pa komanca s štirimi listi? Jaj, samo ka je tisto nej zgübo! Nika nega, nika ...!

Svojo glavau je na edno lado položo ino začno premišlavati ... Leko, ka je ranč nej biu v Gózoni, liki se ma je cejlo vse samo senjalo?

novelo »Szűcs Pali szerencséje«
(1882)

na domanjó rejč obrno: -dm-
ilustracija: -mkm-

BOGATI VSE VEČ PENEZ - SRMACKE VSE VEČ PRAVIC MAJO

Po leti 1867 sta v našem tali avstro-ogrske monarhije na vreji družbene piramide stali dve skupini: veleposestniki (nagybirtokosok) ino veuki varašanci (nagyfogárok). Prvi, aristokrati so vsi meli više gezero plügov zemlé, bilau pa je je komaj par stau

salon, edno veuko obedovalnico ino edno delavnico s knjigami; vrkaj dve spalnici, več mlašeči iž ino edno dnevno sobo; v zamenici pa iže za lapice, kamro ino künjo mejla. Donk pa so se aristokrati nej padašivali ali ženili ž njimi.

V cajti dualizma so začnili delavci na veuko po fabrikaj delati - tistoga ipa so si oprvim pridobili pravice tö

držin. Živeli so v svoji baročni ali klasicistični veški dvorcaj (kastély), zozidali pa so si lepe palače po vekši varašaj tö. Samo med sebov so se ženili, plačüvali so cejlo sodačijo služabnikov. Veuko mauč so meli v politiki, vej so pa dali 80 procentov vrnjoga doma v državnom djilejši. V cajti dualizma je deset ministrski predsednikov ino dosta diplomatov z aristokratskoga krauga prišlo.

Veuki varašanski, kapitalistični držin je bilau v rosagi kauli osemstau. Dvej tretjini od nji sta živeli v glavnom varaši, med njimi je bilau največ židauski familij. Njina integracija je v slejdnji stau lejtaj naglo naprej üšla, od začetka 20. stoletja dale so dobile rejč v politiki tö.

Gospodarska mauč kapitalistov je pomalek vekša gratala od aristokracije. Veuki varašanci so probali živeti kak stara elita: zidali so veuke palače z dosta sobami, držali bale ino vleti ojdli na tihinska maurdja. Edna takša peštarska vila je na priliko v spaudnjom štauki eden menjši pa eden vekši

Srejdnji klas se je talo na tri skupine: takzване »džentri-ne« (srejdnje nemešnjake z menjšov zemlauv), srejdnje varašance (bautoše, lastnike menjši fabrik) ino diplomérane lidi. Gda so džentringe finančno na nikoj prišli, so odišli v službe na ministrstva ali k županijam - gratali so parlamentarni poslanci, glavni žipange ali podžipange.

Lidgé v srejdnjom klasi so ranč tak držali lapice pri svoji ramaj, zvekšoga pa so napravili srejdnješolsko maturo. Ranč tak so meli salone, kaupance ino vecene na vodau, zvün knjig so šteli novine v več gezikaj. Razložki pri političnoj orientaciji znautra te skupine so bili veuki, njini žitek pa se je donk približavo eden drugoma: moški so začnili nositi gvante po evropskoj peldi, ženske pa so se tö bole prausno ravnale.

V držinaj mali varašancov je živelo dva pa pau miljauna ljudi. Med njimi je bilau največ mali bautošov ino mali majstrov, štéri so v svoji veštaukaj, s svojimi škérmi

sami delali. Bogatci so tau lüstvo dojgledali, pavri pa so je spoj poštüvali. Mali varašanci so svoje mlajše v srejdnje šaule ino dale v kancelaje pošilali. V tau skupino so slišali eške lidgé v državnom aparati: policajge, šandarge, poštarage, hišniki, gozdarge ali cestarge. Té so meli gvüšno službo do stari lejt, gda so leko v penzijo odišli.

Skupina industrijski delavcov se je pri nas narodila vrnau v cajti dualizma. Šaulani delavci so baukše živeli, pri pomožni delavcaj ino lapicaj pa je bilau srmastvo spoj veuko. Tiste držine, štère so mele svoj ram, so držale red pa čistaučo. V arendi pa je bilau dosta üše, 6-8 ljudi je živelo v ednoj künji. Delavci so zvekšoga samo mesau ino krü geli, pili pa vino.

Kafej so ženske samo sebi pa mlajšam küjale, edna držina je na mejec ponücala edno kilo žajfe. Moški so nej meli cajta za knjige, novine so pa radi šteli. Žene so nej delale, de so se pa une spravljale s penezami. V etom cajti so delavci oprvim pomauč dobili, če so zbetežüvali ali se jim je zgodila nesreča, tistoga ipa pa so dozapovödali delo po nedelaj ino za 20. augustu tö.

Pavri so se ranč tak na dvaje talali: sedem miljaunov vertov je mejlo vekši ali menjši grünt, štiringe miljauni srmakov pa nika nej. Prvi so držali konje ino krave, živeli so v ramaj z več sobami, drugi pa so meli samo en par pravcov ali kokauši ino prausne tučence. Vekši verti so funkcije tö prejkvzeli: bili so birauvge, prezbetri ali gasilski prejdni - po poštenej so gnaki bili dühovnikom, lotarošam ino škonikom.

Med srmackimi pavri sta pá dve skupini bili: lapci so cejlo leto delali za naprej zgüčani lon, dninarge (napszámosok) pa so nika gvüšnoga nej meli. Pogled-

nimo si zdaj, kakša je bila situacija v vesnici Oros nej daleč od Nyíregyháze, kak go je na začetki 20. stoletja dojspiso sociolog *Béla Bosnyák*. Tistoga ipa je eden mali paver s 16 plügi zemlé s svojov držinov v ednom rami z dvöma sobama živo. Trikrat na keden so geli govedino, ovak pa svinjsko ali kireče mesau. Vert je pri obödi vino piu, štèroga je s svojoga grauzdja naredo ali küpo. Tri konje pa edno kravo je držo, nüco je železen

Na začetki 20. stoletja je tö nej vsikši paver grünt emo - če se je štöj navolo delati na lüčkoj zemlej, je odskočo v Meriko

plüg pa brano, mlato pa z mašinom v arendi. Njègva sinauva sta v šaulo ojdla, zatok je ednoga lapca plačüvo. Eden menjši paver je samo štiri plüge zemlé pauvo - zvün prékleti je samo edno ižo emo, gde je osem ljudi živelo. Mlejko od svoje krave so sami spili, mlatili so s cepami.

Lapci sobili nevaulni, zmant-rani ino ronjavi lidgé, štèri so v ižaj z lagvim luftom živeli. Vleti so raj vanej spalili, vzimi pa so nutzadelali okna. Vsakši den so 12-14 vör delali, ka je v topli mejsecaj na 16-18 vör tö leko zraslo. Za zajtrik so špek s krüjom, za obed župo ali cušpajz, za večerdjo pa krump-le geli.

Dninarge so djenau telko delali. Do mesa so na rejtki prišli, alkohola pa so dosta zlokali - eške v šauli sta dva od trej mlajšov vsakši den pa-

linko pila. Samo vsikša tretja držina je mejla svoj ram, de so pa tisti gračenek tö delali. Pauv so odali na placi, mlejko ranč tak. Do zimé jim je sfaliu zaslužek, te so začnili kradniti - železo, drva, slamo, kokauši ali peneze.

Bogati verti so se spravljali s politikov tö: med njimi so odebrali birauva, vsikšo nedelo so držali tanač v veškoj iži. Z dninarami so se nej ženili, zaman so tisti steli do grünta priti. Srmacke so grdo gledali na Židauve v

vesi tö, štèri so baute pa krémé pelali. Najüše pa je šlau Ciganjom: vodnék so cüggle z ilojce redili, večer pa so igrali. Uni so zakopavali zginjeno maro ino čistili sronjeke. Zavolo srmastva so na konci 19. stoletja pavri dostakrat štrajkali, de so je pa šandarge ino sodacke vsikdar vrazmo zagnali. Ništerne so dojstrlili, drüge so v vauzo zaprli. Donk pa so tistoga ipa regulérali kontraktuše med gazdami pa delavcami, za dninare pa naprejspisali edno vöro počinka podnék. Za en malo so tau tö zapovödali, ka se more lapcom dobro gesti ino kvatejr davati. Bilau pa je vse zaman: v skoro petdeset lejtaj dualizma je rosag zapüstilo 1,3 miljauna srmakov. Odišli so v Meriko svojo srečo sprobati - dve tretjini od nji sta se nikdar nej povrnali ...

-dm-

VABILO

Ob svetovnem dnevu čebel

vas Generalni konzulat RS v Monoštru in Zveza Slovencev na Madžarskem
vabita na

»MEDENI POPOLDAN«,

ki bo **23. maja 2020** na Slovenski vzorčni kmetiji na Gornjem Seniku.

Pridružite se nam med 13.00 in 17.00 uro.

Veliko zanimivega boste lahko izvedeli o pomenu čebel in čebelarstva ter o zdravilnem učinku medu. Predstavili bomo različne vrste medu in medene izdelke ter bogato kulturno dediščino slovenskega čebelarstva. Najmlajši si bodo lahko krajšali čas v "čebelji ustvarjalnici".

Slovenska vzorčna kmetija bo svoj jedilnik popestrila z "medenim menujem". Čaka vas sladko presenečenje!

Prisrčno vabljeni!

PEGATKA JE OKUSNA PTICA, TODA ZELO GLASNA

Preden bi začeli gojiti pegatke (gyöngytyúk), moramo pomisliti tudi na to, da je ta udomačena ptica zelo glasna, hrupna, zato lahko moti naše sosede. Pegatka je ptica, ki pripada rodu kur in je doma v zahodni Afriki. Udomačili so jo že v antiki stari Grki, kasneje pa še Rimljani, ki so jo divjopripeljali v Evropo. Zadnjo vrsto pegatk so pripeljali v Evropo Portugalci okoli leta 1500. Na Madžarskem so jo poznali že v 13. stoletju, na manjših kmetijah so jo začeli gojiti na koncu 19. stoletja.

Pegatka s svojo glasnostjo odganja tuje in tudi krte. O tem smo se prepričali tudi sami pri družini Tamása Dániela v Slovenski vesi. Glas ptic enoletnic se sliši kot alarmna naprava. Od domačinov smo izvedeli, da pegatke začnejo nesti na koncu aprila. Jajca gospodinjne rade uporabljajo za domače rezance in druge testenine, saj jim dajo zlatorumeno barvo. Meso pegatk je podobno mesu divjadi in v njem ni maščobe. Meso in jajca v hranilni vrednosti in okusu presegajo vse druge, pridobljene iz katere koli druge perutnine. Nič čudnega, da so se v preteklosti imenovali »kraljevske ptice«. Še posebej pa so dobri piščanci 3-5 mesečnih pegatk, njihovo mlado mlečno meso ima nenavaden okus, uporablja se v ocvrti ali dušeni obliki. Pegatkina juha ni le okusna, temveč ima tudi zdravilno moč.

LRH

Ne bo festivala zaljubljenih

Katinka Hrabovszky-Orth je na lanskem festivalu tudi sama nastopila

Letos poleti bo zaradi epidemije izostal marsikateri priljubljeni program v Monoštru, med njimi tudi Festival zaljubljenih, v okviru katerega bi imel koncert 20. junija orkester »Punnany Massif«.

Predsednica društva Pannon Kapu Katinka Hrabovszky-Orth nam je povedala, da si s sodelavci društva prizadevajo, da bi občanom on-line ponudili vse več programov za pametno preživljanje prostega časa. Poudarila je, da bodo gledališke predstave nadomestili jeseni.

LRH

porabje.hu

www.radiomonoster.hu

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska
Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD. Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000. SWIFT koda: OTPVHUHB